

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

CURRICULUM ȘCOLAR

pentru

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CLASA a XI-a

ALTERNATIVA EDUCAȚIONALĂ WALDORF

Aprobat prin Ordin al Ministrului
nr. .... / .....

București

2000

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa de limba și literatura română pentru clasele a X-a – a XII-a fost elaborată în cadrul unei *paradigme a disciplinei pentru această etapă de școlarizare*, avându-se în vedere următoarele:

1. Reorientarea studiului limbii și literaturii române în liceu printr-o proiectare curriculară modernă
  - Programa de limba și literatura română pentru clasele a X-a – a XII-a pune accent pe latura formativă a învățării, având ca scop formarea unor elevi capabili să se raporteze la cultură autonom, reflexiv, critic și creativ.
  - Ținând seama de valorile caracteristice unei societăți deschise, pluraliste, actuala programă oferă posibilități de opțiune în privința textelor de studiat, a modalităților de studiu adecvate.
2. Stabilirea competențelor generale ale disciplinei la nivel liceal, plecând de la *Finalitățile nivelurilor de învățământ și obiectivele ciclurilor curriculare*
  - Actuala programă propune ca finalitate a studiului limbii și literaturii române cultivarea plăcerii de a citi, a sensibilității estetice, dezvoltarea abilității de a recepta și de a produce o gamă variată de texte, însușirea și practicarea diverselor strategii de comunicare.
3. Proiectarea *conținuturilor învățării* în funcție de paradigma adoptată
  - Conținuturile sunt proiectate în corelație cu un set de competențe specifice pentru fiecare clasă. Conținuturile disciplinei au fost gândite în raport cu o dominantă pentru fiecare an de studiu.
4. Conturarea unui parcurs didactic coerent și echilibrat, capabil să armonizeze complexitatea obiectului de studiu cu modalitățile didactice de abordare a acestuia
  - Programa propune o îmbinare a *formării în vederea folosirii instrumentelor de lucru cu textul și a studiului descriptiv al literaturii române*.
5. Stimularea aportului creativ al specialiștilor (profesori, autori de manuale și de auxiliare școlare) și al elevilor la studierea disciplinei
  - Programa pune la îndemâna profesorilor un cadru flexibil de organizare a muncii lor la catedră, lăsând o marjă considerabilă de libertate nu numai în privința alegerii textelor de studiat, ci și a integrării conținuturilor și a proiectării parcursului didactic. În acest fel, profesorii (autorii de manuale ș.a.) pot găsi modalitățile optime de a atinge obiectivele propuse, de a adapta studiul limbii și al literaturii române la condițiile particulare ale clasei și ale individualității elevilor.
6. În învățământul Waldorf profesorii vor aborda conținuturile în module în așa fel încât accentul să cadă pe latura formativă, având libertatea de a folosi textele cele mai potrivite situației clasei. Cele două **teme ale epocilor** din fiecare an cât și **conținuturile epocilor, așa cum sunt prezentate aici, sunt rodul experienței a multor zeci de ani de pedagogie Waldorf în lume**. Dar mai importantă decât

insistența pentru transpunerea la clasă a epocilor tradiționale verificate este munca antropologică concretă, în mod necesar anterioară, care ar trebui să justifice alegerea unor conținuturi noi. Așadar ceea ce a fost verificat pe larg și în decursul multor ani despre epocile care sunt în discuție aici și se confirmă în învățământul contemporan ar trebui realizat cu grijă în cazul alegerii de noi conținuturi.

"Școala Waldorf este negreșit pe de o parte o pedagogie precisă, pe de altă parte avem cea mai mare libertate posibilă... Întreaga noastră programă de învățământ este ceva precis doar ca spirit, pe când în ceea ce privește fiecare acțiune în parte avem cea mai mare libertate pe care o putem gândi". (Rudolf Steiner, cuvinte la o expoziție cu lucrări ale elevilor, GA 307, 8.8.1923). "Pedagogia precisă", "ceea ce este precis doar ca spirit" rezultă pe de o parte din mai sus menționata "Antropologie". Ea constituie și astăzi pentru cadrele didactice dintr-o școală Waldorf baza lucrului în consiliul profesoral sau în studiul individual, de aici rezultând impulsurile pentru activitatea lor pedagogică. Pe de altă parte deducem din aceasta modul în care trebuie prelucrată materia de predare.

COMPETENȚE GENERALE

- 1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare**
- 2. Folosirea instrumentelor de analiză stilistică și structurală a diferitelor texte literare și non-literare**
- 3. Argumentarea în scris sau oral a propriilor opinii asupra unui text literar sau non-literar**

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii**
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice prin lectura textelor**
- Cultivarea sensibilității prin receptarea operei literare**
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii române**

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. redactarea unor compoziții referitoare la textele literare studiate	<ul style="list-style-type: none"> – analiză, comentariu, paralelă, eseu – tehnici de redactare
1.2. folosirea adecvată a mijloacelor de exprimare orală în monolog și în dezbateri, pornind de la textele poetice și de doctrină literară studiate	<ul style="list-style-type: none"> – monolog, dezbateri – elemente verbale, paraverbale (accent, ton, intonație), non-verbale (mimică, gestică, privire)
1.3. aplicarea cunoștințelor de limbă în studiul și interpretarea textelor poetice	<ul style="list-style-type: none"> – norme ortografice, ortoepice și de punctuație – unități morfosintactice și lexico-semantice – limbajul poetic ca abatere de la norma lingvistică

2. Folosirea instrumentelor de analiză stilistică și structurală a diferitelor texte literare și non-literare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Identificarea elementelor de compoziție în textul poetic	Titlu, incipit, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență, motiv poetic, leit motiv
2.2. Recunoașterea elementelor de prozodie și explicarea rolului lor în poezie	Elemente de versificație; ritm; rimă; măsură; cezură, vers alb; vers liber; ingambament
2.3. Identificarea instanțelor comunicării în textul poetic	“Măști” și “roluri” ale eului liric
2.4. Analiza și compararea diferitelor tipuri de lirism	Lirică subiectivă, lirică obiectivă; lirica rolurilor și a măștilor
2.5. Analiza limbajului poetic sub aspectul particularităților stilistice	Stilul poetic; denotație și conotație; figuri de stil; tropi, simbol poetic
2.6. Analiza textelor poetice, discutând relațiile dintre nivelurile textului poetic	Nivelul fonetic, lexical, morfosintactic, semantic
2.7. Aplicarea conceptelor operaționale în studiul textelor poetice și de doctrină literară	Concepte operaționale

3. Argumentarea în scris sau oral a propriilor opinii asupra unui text literar sau non-literar

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Incadrarea unei poezii într-o anumită tipologie pe baza identificării caracteristicilor de doctrină literară	Poezie premodernă, romantică, simbolistă, modernistă, tradiționalistă, avangardistă, neomodernistă, postmodernistă
3.2. Caracterizarea unor epoci culturale și ideologii literare prin identificarea și compararea particularităților acestora; discutarea ideologiilor literare în contextul cultural al epocilor respective	Epoci culturale și ideologii literare: umanism, Iluminism, Dacia literară, Junimea, modernism, tradiționalism și avangardă în perioada interbelică, repere postbelice (neomodernismul, postmodernismul)

SUGESTII METODOLOGICE

Puncte de vedere și laitmotive pentru predare:

Elevii din clasa a XI-a dezvoltă o subtilă capacitate sufletească de diferențiere. Conștiința socială crește iar fenomenele prezentului nu mai sunt doar judecate pe baza propriilor idealuri și reprezentări, ci trebuie de asemeni să fie modificate prin acestea. Emiterea judecatilor se face tot mai mult pe baza propriei experiențe de viața, încercarea limitelor fiind un fapt obisnuit. Iritațiile postpubertare dispar treptat, iar găsirea de sine atinge o nouă treaptă. Apar întrebări despre propria biografie, interesul fiind îndreptat mai ales spre calea de urmat, de evoluția individualității, decât de scop. Adolescentul caută acel principiu superior după care să se poată orienta, o "stea călăuzitoare", un sens. În această fază elevul își caută sarcina în cadrul realității sociale.

Textele abordate vor trebui să susțină această căutare a limitelor, să prevină asupra pericolelor, să dea ocazia unor dezbateri în care omul cu lumea lui interioară, în procesul devenirii Eului, să se regasească și în care responsabilitatea față de celălalt Eu să devină conștientă.

Conținuturile învățării sunt grupate în două domenii: I. Literatură și II. Concepte operaționale.

Posibile conținuturi pentru predare:

Prima epocă:

Tema centrală a uneia dintre cele două epoci o constituie epopeea lui Wolfram von Eschenbach "Parzival". Trei argumente fac să pară potrivită tratarea, din punctul de vedere al istoriei literaturii și al istoriei conștiinței, a celei mai importante opere din cadrul creației literare germane din evul mediu: 1. Întâlnirea cu lumea de la curte documentează limitele și posibilitățile unui mod de viață condus de puncte de vedere sociale, exterioare. 2. Acțiunea lui Gawan arată clar un întreg cosmos al abisurilor și al sarcinilor omenești în relația Eu-Tu. 3. Întâmplările propriu-zise din Parzival tematizează momentul interiorizării și calea fiecărui om în străbaterea treptelor renunțării, vinovăției, ispășirii și iertării. Romanul lui Parzival, ca exemplu de istorie a unei evoluții, este potrivit pentru predare și din punct de vedere formal și ca specific al genului, pentru că pe baza contextului său istoric unește tipicul și individualul și devine mai ușor de pătruns în procesul său de evoluție decât un roman modern. Imaginea despre lume din evul mediu era determinată și închisă. Căutarea de sine se termină aici în mod ideal cu integrarea în lume. Romanul conține de altfel o abundență de imagini arhetipale ale evoluției sufletești a omului occidental.

A doua epocă:

În cealaltă epocă pot fi analizate cu precădere **motive din Parzival** în literatura din secolul al 19-lea și/sau al 20-lea. Prin cuvântul-cheie "motiv" se înțeleg teme centrale nesupuse timpului și teme general umane din opera medievală, care au fost mereu preluate, nou tratate și au primit răspunsuri diferite în decursul istoriei literaturii (procesul devenirii Eului, căutarea divinității, motivul de a fi rănit și de a răni, relația Eu-Tu, calitatea iubirii, problematica vinovăției și a ispășirii, răspunderea pentru urmările faptelor proprii, ideea de toleranță). Profesorul poate să opteze în cadrul tratării dacă vrea să procedeze mai mult literar-istoric sau istoric sau dacă urmărește sistematic anumite motive în opere alese mai noi.

În învățământul Waldorf se va ține cont și de recomandările din curriculum-ul național, profesorul fiind chemat să-și organizeze modalitățile de predare pentru a ține cont atât de specificul cerințelor vârstei, cum am prezentat mai sus, cât și de cerința de compatibilitate de care trebuie să țină cont școala în vederea creării egalității de șanse. Se vor avea în vedere și cerințele curriculum-ului național prezentate în cele ce urmează.

În domeniul Literatură, în clasa a XI-a, se vor studia: Poezia (Structura textului poetic, Limbajul poeziei, Repere ale evoluției poeziei românești, Anularea diferențelor tipologice în poezia modernă și postmodernă) și Epoci culturale și ideologii literare.

În acest context se vor parcurge **minimum 28** de texte. Profesorii (și autorii de manuale) vor alege textele pe care le consideră potrivite cerințelor formulate.

În alegerea textelor se va ține seama, în plus față de criteriile indicate la fiecare listă, de următoarele criterii generale: **accesibilitate** în raport cu nivelul dezvoltării intelectuale și de cultură generală a elevilor; **atractivitate**; **valoare**; **varietatea** autorilor selectați; **volumul de lecturi** propuse pe parcursul întregului an școlar în raport cu timpul disponibil.

Programa oferă sugestii, cu titlu de exemplificare, menite să ajute opțiunile profesorilor.

Listele de exemple sunt deschise. Profesorii (autorii de manuale) pot alege alți autori sau alte texte, care nu figurează în aceste liste. Din lista autorilor canonici se va studia obligatoriu, în clasa a XI-a, cel puțin câte un text aparținând următorilor autori: Mihai Eminescu, George Bacovia, Ion Barbu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Titu Maiorescu și E. Lovinescu.

Profesorii pot să lărgescă numărul de texte propuse pentru studiu sau să recurgă la lecturi suplimentare în corelație cu textele studiate. Pentru ilustrare pot fi recomandate și scrieri din literatura universală în traducere românească.

LISTE MINIMALE ȘI ALTE RECOMANDĂRI

Literatură

1. Poezia

Structura textului poetic

- comunicarea în textul poetic (eul liric etc.)
- lirism obiectiv și lirism subiectiv
- elementele de compoziție în textul poetic (recurențe, simetrii, opoziții etc.)
- nivelele textului poetic (fonetic, lexical etc.)

Limbajul poeziei

- caracteristicile limbajului poetic
  - figuri de stil
- elemente de versificație (structuri fixe, vers alb etc.)

1.1. Repere ale evoluției poeziei românești

- poezia premodernă - cel puțin 1 text
Sugestii pentru alegerea textelor: poeții Văcărești, Constantin Conachi, Anton Pann ș.a.
- poezia pașoptistă; romanticii și poezia populară - cel puțin un text
Sugestii pentru alegerea textelor: Ion Heliade Rădulescu, D. Bolintineanu, V. Alecsandri, Gr. Alexandrescu ș.a.
- Mihai Eminescu - cel puțin patru texte
- prelungiri ale romantismului și ale clasicismului - cel puțin un text
Sugestii pentru alegerea textelor: George Coșbuc, Octavian Goga
- simbolismul - cel puțin 2 texte
Sugestii pentru alegerea textelor: Al. Macedonski, Ștefan Petică, D. Anghel, Ion Minulescu; “dincolo de simbolism”: G. Bacovia
- modernismul - cel puțin cinci texte
Sugestii pentru alegerea textelor: Ion Barbu, Lucian Blaga, T. Arghezi, Adrian Maniu, Al. Philippide ș.a.
- tradiționalismul – cel puțin un text
Sugestii pentru alegerea textelor: Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Aron Cotruș ș.a.
- avangarda - cel puțin 1 text
Sugestii pentru alegerea textelor: Tristan Tzara, Geo Bogza, Ion Vinea, Ilarie Voronca; continuități postbelice: Gellu Naum
- neomodernismul - cel puțin 3 texte
Sugestii pentru alegerea textelor
  - Cercul de la Sibiu (Șt. Augustin Doinaș, Radu Stanca), poeții de la “Albatros” și “Kalende” (Ion Caraion, Geo Dumitrescu, Constant Tonegaru, Dimitrie Stelaru), Emil Botta ș.a.
  - generația '60: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Cezar Baltag, Ileana Mălăncioiu, A. E. Baconski ș.a.
  - generația '70; debuturi târzii: Mircea Dinescu, Leonid Dimov, Mircea Ivănescu, Emil Brumaru ș.a.
- postmodernismul - cel puțin 1 text
Sugestii pentru alegerea textelor: Mircea Cărtărescu, Alexandru Mușina, Cristian Popescu ș.a.

2. Epoci culturale și ideologii literare

- Umanism; Iluminism (cel puțin un text)
  - Dacia literară (cel puțin un text)
- Sugestii pentru alegerea textelor: M. Kogălniceanu: *Introducere la Dacia literară*

- Junimea (cel puțin un text)

Sugestii pentru alegerea textelor: Titu Maiorescu: *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867, În contra direcției de astăzi în cultura română, Comediile d-lui Caragiale* etc.

- Modernism, tradiționalism și avangardă în perioada interbelică (cel puțin 3 texte)

Sugestii pentru alegerea textelor:

Modernism: E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane* (capitolele introductive); Vladimir Streinu, *Versificația modernă*; Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne* etc.

Tradiționalism: Lucian Blaga, *Revolta fondului nostru nelatin*; Nechifor Crainic, *Sensul tradiției, Puncte cardinale în haos* etc.

Avangardism: manifeste avangardiste: Ion Vinea, *Manifest către tinerime*, Tristan Tzara, Geo Bogza etc.

- Repere postbelice

- neomodernismul (cel puțin 1 text)

Sugestii pentru alegerea textelor: Manifestul Cercului literar de la Sibiu (Scrisoarea către Eugen Lovinescu); Nicolae Manolescu, capitolul *Poezii pereche* din volumul *Despre poezie*; Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, vol. I etc.

- postmodernismul (cel puțin 1 text)

Sugestii pentru alegerea textelor: *Caiete critice*, nr. 1-2, 1986; Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Humanitas, 1999, cap. *Ce este postmodernismul* și cap. *Către postmodernism. Generația '80*; Antologia *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, realizată de Gh. Crăciun etc.

II. CONCEPTE OPERAȚIONALE

- în domeniul **Literatură**:

1. poezie – accepții ale termenului; tipologie: poezie lirică, epică, dramatică, didactică etc.); identificarea poeziei cu lirismul; lirism narativ, descriptiv, sugestiv;

eul liric (raportul autor – eu liric); lirica eului, lirica rolurilor, lirica măștilor; lirism obiectiv, lirism subiectiv; elemente de compoziție în textul poetic: titlu, incipit, secvențe poetice, relații de opoziție, relații de simetrie, elemente de recurență, motiv poetic, leit motiv; nivelele textului poetic: fonetic, lexical, morfosintactic, semantic; funcțiile acestora și raporturile dintre ele; stilul poetic ca abatere; limbaj poetic și limbaj științific; denotație și conotație în textul poetic; figuri de stil: metafora, comparația, metonimia, sinecdoca; ambiguitatea; valențele poetice ale “tranzitivității”, încifrarea (ermetismul), simbolul, motivarea semnului lingvistic; poezii cu formă fixă, versul alb, versul liber, ingambamentul

1.1. poezie premodernă, romantică, simbolistă, modernistă (obscuritatea ca principiu poetic, categorii negative, tipuri de modernism), tradiționalistă (tradiționalismul poetic interbelic – ipostază a poeziei moderne), avangardistă (concept, curente de avangardă, dadaistă, suprarealistă), neomodernistă; postmodernistă

2. curent literar, grupare, școală, generație literară; doctrină estetică; manifest literar, artă poetică